

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

novembar 2021. godine

Bilten broj 11/2021

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	5
Opasnosti od izmenjenog Zakona o eksproprijaciji	5
Formirano Koordinaciono telo, odluke nema na sajtu	6
Ništa, a ipak nešto novo.....	6
Saopštenja.....	9
Dogovor o izbornim uslovima ne rešava sve probleme.....	9
Utvrđiti odgovornost za nezakonitu subvenciju u slučaju „GEOX“	10
Osudujemo hapšenje mirovnih aktivistkinja Aide Ćorović i Jelene Jaćimović	11
Usvojeni Predlog zakona o referendumu ishitren, ograničava građansku suverenost	11
Konferencije	13
Zajednički konsultativni odbor EU i Srbije – Civilno društvo.....	13
Koalicija PrEUgovor predstavila novi Alarm izveštaj.....	14
Za jaču nezavisnost pravosuđa potrebno je menjati i Ustav i „činovničku svest“ sudija i tužilaca	17
Inicijative i analize.....	21
Dogovor o izbornim uslovima ne rešava sve probleme.....	21
Mediji	22
Sporne tačke referendumske kampanje.....	22

Aktivnosti

Transparentnost Srbija u novembru je, samostalno, kao i u zajedničkom nastupu sa drugim udruženjima i organizacijama, ukazivala na loše i štetne odredbe izmena Zakona o eksproprijaciji i Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi. Vlada i parlament oglušili su se na apele, kao i na predložene [amandmane](#) koje je TS dostavila svim poslanicima sa pozivom da ih usvoje i bar malo poboljšaju tekst zakona.

Povodom rešenja Komisije za kontrolu državne pomoći u vezi sa subvencijom za proizvođača Geox, a koji je u međuvremenu napustio Srbiju i bez posla ostavio više od 1.000 ljudi, podsetili smo da smo identične nalaze objavili pre četiri i po godine, ali državni organi tada nisu reagovali.

Koalicija prEUgovor, čija je članica TS, predstavila je novi Alarm - nezavisni polugodišnji izveštaj o napretku Srbije u klasteru 1, sa fokusom na političkim kriterijumima i poglavljima 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbednost) pristupnih pregovora sa Evropskom unijom. O stanju u oblasti korupcije govorio je Zlatko Minić iz TS. Detaljnije u poglavlju "Konferencije".

Predstavnik Transparentnosti Srbije Nemanja Nenadić govorio je kao gostujući izlagač na 12. sastanku Zajedničkog konsultativnog odbora EU i Srbije – Civilno društvo (JCC), koji je održan 26. novembra u Beogradu. I o ovom skupu, detaljnije u poglavlju „Konferencije“.

Predstavnik Transparentnosti, Nemanja Nenadić učestvovao je 25. novembra na sastanku sa predstavnicima Delegacije EU u Srbiji i predstavnicima EU parlamenta koji prate sprovođenje sporazuma međupartijskog dijaloga. Upoznao je učesnike sa stavovima TS povodom tih zaključaka i u vezi sa njihovim sprovođenjem.

Nenadić je naročito istakao činjenicu da neke od dogovorenih tačaka iz sporazuma, a pogotovo način njihove realizacije, narušavaju pravni sistem Srbije, a najveći problem u tom pogledu postoji kada je reč o formiranju Privremenog nadzornog tela za medije. S druge strane, u okviru ovog sporazuma se uopšte ne govori o Nadzornom odboru, koji bi trebalo formirati na osnovu Zakona o izboru narodnih poslanika, kao ni o mogućim načinima da se ovlašćenja i rad tog tela unaprede.

Kad je reč o procesu primene dogovorenih mera, Nenadić je ukazao na činjenicu da su javne rasprave o procesu izmena nekoliko zakona tek sada otvorene, a da je dosadašnji rad na reformi izbornog zakonodavstva bio potpuno netransparentan. To se naročito odnosi na izmene Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, gde je Vladina radna grupa za saradnju sa ODIHR pripremila nacrt i uputila ga ODIHR još u junu 2021, ali ga nije objavila. U pogledu predviđenih izmena tog Zakona, Nenadić je ukazao da promene procenata izdvajanja novca pred izbore nisu dovoljne da reše probleme u vezi sa budžetskim dotacijama strankama, i da je propuštena prilika da se uredi pitanje finansiranja kada se više izbora održava istovremeno.

Nenadić je pozdravio meru objavljivanja cenovnika za oglašavanje na izborima, ali je objasnio da ona nije dovoljno razrađena, jer bi trebalo urediti objavljivanje informacija o popustima za oglašavanje, kao i o uslovima plaćanja. Na kraju, Nenadić je podsetio da mere koje bi trebalo da spreče zloupotrebe javne funkcije u izornoj kampanji i koje bi predupredile intenzivno vođenje “funkcionerskih kampanja” nisu na jasan način predviđene sporazumom.

Na okruglom stolu koji je organizovala koalicija “Otvoreno o konkursima” 18. novembra, Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbije je predstavio ključne nalaze analize o sprečavanju i rešavanju sukoba interesa kada je reč o sprovođenju konkursa za sufinansiranje programa koje sprovode mediji i udruženja.

Pored toga, na konferenciji je predstavljena baza podataka o konkursima <https://birnsrbija.rs/javno-o-javnim-konkursima/>, a učesnici su govorili i o konkretnim primerima nekoliko konkursa iz oblasti kulture, socijalne i omladinske politike koji su bili sporni.

Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu je nastavio sa organizovanjem Pravne klinike za antikorupciju za student završnih godina. Jedno od prvih predavanja održao je 9. novembra Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnosti. On je govorio o normativnom i institucionalnom okviru za borbu protiv korupcije u Srbiji, kao i vezi borbe protiv korupcije sa evropskim integracijama.

Plenarna sednica NKEU 2021 – deo posvećen javnim nabavkama – održana je 5. novembra u Skupštini Srbije. Detalji sa sednice [na sajtu TS](#).

Predstavnici Radne grupe za poglavlje 5 (Javne nabavke) Nacionalnog konventa za EU Jasna Filipović (CPES), Mirjana Radovanović (CEVES) i Nemanja Nenadić (TS) učestvovali su na javnom slušanju koje je organizovao Odbor za finansije Narodne skupštine povodom predloga Zakona o budžetu Republike Srbije za 2022. i završnog računa za 2020. godinu.

Nenadić je pohvalio činjenicu da je Odbor organizovao javno slušanje, da su Ministarstvo finansija i Vlada uglavnom poštovali budžetski kalendar (za razliku od prethodnih godina), kao i to što predlog završnog računa prvi put sadrži i nefinansijske indikatore o sprovođenju budžetskih programa. S druge strane, ukazao je na brojne manjkavosti budžetskog procesa, koje su dovele do toga da Srbija u okviru globalnog istraživanja „Indeks otvorenosti budžeta“ ima svega 40 od 100 mogućih poena. Najslabiji je ocenjena mogućnost da građani utiču na budžet. Ni ove godine, ne samo da nije bilo javne rasprave u pripremi budžeta, već ni nacrt budžeta nije bio i objavljen.

Nenadić je istakao da budžetski korisnici podnose brojne izveštaje Ministarstvu finansija tokom godine, ali da se ništa od toga ne objavljuje. S druge strane, neke male opštine objavljuju ove podatke, čak i na dnevnom nivou.

Bilo je reči o arbitrarnosti Ministarstva finansija i Vlade Republike Srbije prilikom raspodele sredstava iz tekuće budžetske rezerve, naročito u odnosu prema lokalnim samoupravama. Problem je što Ministarstvo finansija ne odgovara na zahteve za slobodan pristup informacijama od javnog značaja.

Nekoliko predstavnika TS učestvovalo je na okruglom stolu o javnim nabavkama i javno privatnim partnerstvima, u organizaciji Centra za primenjene evropske studije, 29. novembra.

TS je u novembru počela rad na novom ciklusu ocenjivanja i rangiranja opština i gradova na osnovu Indeksa transparentnosti lokalne samouprave – LTI 2022. Konačni rezultati biće predstavljeni u maju 2022. godine.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom novembra. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U novembru smo imali 194 objavljene vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS postavili smo nekoliko [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među inicijativama i analizama su i [dopis Odboru](#) za pravosuđe Skupštine Srbije u vezi sa razmatranjem izveštaja Agencije za sprečavanje korupcije, kao i [odgovor](#) Grada Beograda u vezi sa kamperom – “pokretnom kancelarijom Gorana Vesića” i [dodatni dopis TS](#) u vezi sa tim slučajem.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu

Pod lupom

Opasnosti od izmenjenog Zakona o eksproprijaciji

27. novembar 2021.

Vlada i Narodna skupština oglušili su se o [pozive](#) brojnih građana i organizacija civilnog društva da povuku iz procedure izmene Zakona o eksproprijaciji, pa je taj akt Skupština usvojila 26. novembra 2021. O tim izmenama, koje mogu da utiču na interese bilo kog građanina Srbije i bilo koga ko u Srbiji poseduje neku nepokretnost, nije uopšte bila organizovana javna rasprava, a u obrazloženju se ne navodi na koji način su konsultovane zainteresovane strane.

Ministarstvo finansija je samo na svom sajtu [oglasilo](#) mogućnost upućivanja pisanih predloga u roku od sedam dana. Minimalni rok javne rasprave je inače 20 dana, a one se moraju oglasiti i na Portalu eUprava.

Glavna opasnost od ovih zakonskih promena leži u tome što je uvedena mogućnost da se privatna imovina prinudno otkupi za potrebe bilo kog projekta koji se realizuje pod okriljem nekog sporazuma koji je Srbija zaključila sa stranim državama, ukoliko Vlada odredi da je to potrebno „radi realizacije projekata za izgradnju objekata od značaja ili posebnog značaja za Republiku Srbiju“. Ovi pojmovi, niti kriterijumi za njihovo određivanje nisu propisani u Zakonu o eksproprijaciji.

Nema ni norme koja bi upućivala na odredbe drugih zakona, niti je u obrazloženju predloga zakona bilo objašnjeno kako će se norma primeniti.

To ostavlja veoma širok prostor za diskreciono odlučivanje od slučaja do slučaja, a bez ikakvih garancija da će ono biti zaista učinjeno u skladu sa javnim interesom, a ne interesom javnog ili privatnog investitora.

Time se ovaj zakon priključuje dugom nizu akata na osnovu kojih su kreirane posebne procedure, samo što to, za razliku od slučajeva „Beograd na vodi“ i „Moravski koridor“, nije urađeno samo za jedan projekat, već za neograničeni broj budućih situacija. Slične efekte imaju već usvojeni [Zakon](#) o posebnim postupcima radi realizacije projekata izgradnje i rekonstrukcije linijskih infrastrukturnih objekata od posebnog značaja za Republiku Srbiju kao i nedavno usvojene [izmene Zakona](#) o rudarstvu i geološkim istraživanjima. Više informacija o ovoj praksi [objavili smo](#) početkom ove godine

Izraz „projekat od posebnog značaja za Republiku Srbiju“ se inače koristi u pomenutom Zakonu o posebnim postupcima za linijsku infrastrukturu. To je izgradnja i rekonstrukcija javne linijske saobraćajne infrastrukture, kao i svaki projekat linijske komunalne infrastrukture koji se finansira iz budžeta ili inostranih kredita.

Najzad, pod ovu definiciju spadaju i projekti javno-privatnog partnerstva kod infrastrukturnih objekata vrednijih od 50 miliona evra.

Izraz „projekat od značaja za Republiku Srbiju“ se koristi u Zakonu o planiranju i izgradnji. U članu 88. tog zakona (koji je unet 2018), kaže se da „Vlada, na predlog ministarstva nadležnog za poslove građevinarstva, utvrđuje projekte za izgradnju objekata od značaja za Republiku Srbiju“. Nikakvi kriterijumi za odluku Vlade o ovome nisu određeni.

Da li će ove odredbe Zakona o eksproprijaciji doneti štetne posledice zavisi trenutno isključivo od članova Vlade (aktuelne i budućih). Naime, samo od njihovog nahođenja zavisi hoće li neke projekte od čisto privatnog interesa proglasiti kao stvar od interesa za Republiku Srbiju. Pored toga, u odsustvu kriterijuma za odlučivanje, javnosti i spoljnog nadzora, znatno je lakše sakriti i eventualnu korupciju

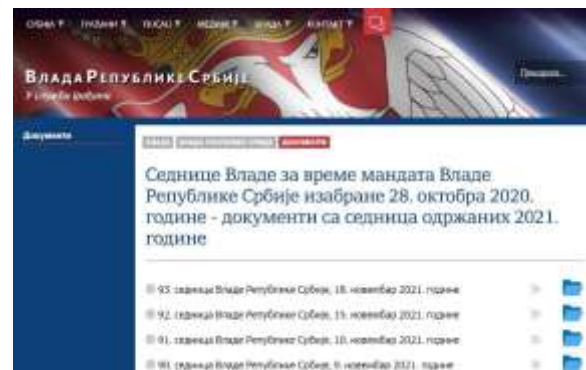
Formirano Koordinaciono telo, odluke nema na sajtu

26. novembar 2021.

Vlada Srbije je nastavila sa lošom praksom da objavljuje vesti o usvajanju odluka a da istovremeno same te odluke nisu dostupne.

Tako je 25. novembra 2021. objavljena [vest](#) da je Vlada formirala “Koordinaciono telo za sprovođenje operativnog plana za sprečavanje korupcije u oblastima od posebnog rizika” i da je cilj tog tela “uspostavljanje koordinacije sprovođenja antikorupcijskih mera na najvišem političkom nivou uz političku i institucionalnu odgovornost visokog rukovodstva za realizaciju strateških mera u tog borbi”.

Međutim, na sajtu Vlade uopšte nema informacija o odlukama koje su donete na toj sednici. Za tako nešto ne postoji ni jedan dobar razlog – Vlada na sednicama razmatra dokumente koji su podneti u elektronskom obliku i oni bi mogli da se objave odmah nakon usvajanja. Štaviše, trebalo bi ustanoviti praksu (koja postoji i u nekim lokalnim samoupravama) da se objavljuju ne samo usvojene odluke, već i predlozi akata o kojima će se raspravljati na sednicama izvršnog organa.

Iza ove gromoglasne najave u stvari se krije odluka o uspostavljanju tela koje će biti zaduženo za koordinaciju aktivnosti u samo pet oblasti – javne nabavke, lokalna samouprava, policija, privatizacija, porezi – tokom 2022. godine. Same aktivnosti koje bi trebalo koordinisati su definisane [Operativim planom](#) s početka septembra 2021. One su postavljene nedovoljno ambiciozno, što se najbolje može videti iz [spiska aktivnosti](#) koje su bile predložene, ali ne i usvojene, naročito u oblasti javnih nabavki.

Ništa, a ipak nešto novo

5. novembar 2021.

Ovu kalendarsku godinu, za razliku od nekih prethodnih, nije obeležila intenzivna zakonodavna aktivnost Narodne skupštine.

Međutim, to ne znači da njen rad nije bio intenzivan. Od početka 2021. godine do sada, zaštitni znak rada Narodne skupštine jeste izbor sudija koji se prvi put biraju na sudijsku funkciju. Njih, saglasno Ustavu i zakonima, bira Narodna skupština na predlog Visokog saveta sudstva. Sportski posmatrano, rezultat je 25:0 za Narodnu skupštinu koja je svih 25 poena osvojila "blokom", uz male varijacije.

Poslovnik Narodne skupštine

Za svakodnevni rad i lice Narodne skupštine koje građani vide, i na osnovu koga formiraju mišljenje o njoj i svakom narodnom poslaniku pojedinačno, Poslovnik je daleko najvažniji propis. Štaviše, on je daleko uticajniji od Ustava i zakona jer sve ono što oni ne sadrže, a potrebno je za funkcionisanje Narodne skupštine, nalazi se u njemu. On je "kriv" za sve dobro i loše što građani primete posmatrajući i razmatrajući rad Narodne skupštine. Kada je reč o gore pomenutom izboru sudija koji se prvi put biraju na sudijsku funkciju, Poslovniku se nema šta "staviti na dušu".

Naime, i u ovom slučaju se potvrđuje davno izrečena maksima da nije problem u lošem pravnom okviru nego u njegovoj (ne)primeni. Naime, Poslovnik izričito predviđa mogućnost da se predlog za izbor pojedinih funkcionera može osporiti kako u toku pretresa, tako i na sednici nadležnog odbora i sednici Narodne skupštine. Drugu stranu medalje, i svojevrsni korektiv tako široko postavljene mogućnosti, predstavlja istovremena obaveza da osporavanje mora biti izričito obrazloženo.

Kodeks ponašanja narodnih poslanika

Donošenje Kodeksa ponašanja narodnih poslanika decembra meseca prošle godine bilo je pozdravljeno sa odobravanjem i posmatrano

kao moguća najava "nekih boljih vremena" u pogledu odgovornosti i transparentnosti u radu narodnih poslanika. Razlog za početni optimizam svih koji prate rad Narodne skupštine bila je činjenica da je donošenje Kodeksa predstavljalo akt samoobavezivanja narodnih poslanika, kojim oni sami sebi postavljaju pravila stroža nego pravila koja važe za druge, s obzirom da takvu vrstu obaveze ne predviđa nijedan važeći pravni propis Republike Srbije.

Sam Kodeks ističe da je osnovni cilj njegovog usvajanja „jačanje poverenja građana u Narodnu skupštinu“. Autori Kodeksa su smatrali da se jačanje integriteta Narodne skupštine s jedne strane, i poverenja javnosti u Narodnu skupštinu, s druge strane, može postići sa nekoliko različitih načela. Za slučajeve izbora sudija koji se prvi put biraju na sudijsku funkciju važno je načelo otvorenosti. Prema Kodeksu, otvorenost znači, između ostalog, spremnost da se javno obrazlože razlozi za odluke koje se predlažu.

Autori Kodeksa su se potrudili da ne ostane sve na nivou načela, koja su detaljnije razrađena u drugim članovima Kodeksa. Tako Kodeks propisuje je da je narodni poslanik „dužan da na javno izrečen zahtev obrazloži razloge za svoje postupanje i za odluku za koju se zalaže i navede sve činjenice i okolnosti na kojima su postupak i odluka zasnovani“. Štaviše, on predviđa, radi pravilne i efikasne primene ovih načela, da će, ako su činjenice i okolnosti na kojima su postupak i odluka zasnovani poverljive prirode, narodni poslanik objasniti razloge na način kojim neće da ugrozi poverljivost podataka. Vidljivo je da je ovaj stav sadrži normu, podložnu tumačenju, o tome šta će se sve smatrati „poverljivim činjenicama i okolnostima“.

Stvarnost

Javno dostupni podaci pokazuju da su narodni poslanici tokom ove godine četiri puta (aprilu, junu, julu i oktobru) osporili kandidate koje je za izbor na sudijsku funkciju predložio Visoki savet sudstva. To su uvek činili po istom obrascu koji predstavlja konstantu u njihovom radu a ogleda se u činjenici da su predloženi kandidati osporavani na kraju njihovog obimnog izlaganja, iako su se za reč javili i dobili je upravo da bi raspravljali o toj tački dnevnog reda a ne o drugim temama vezanim za pravosuđe. S druge strane, varijacije u "blokadama" mogu se, u zavisnosti od ugla gledanja, posmatrati kao nešto ili ništa novo. U dva navrata (aprilu i junu) jedna te ista narodna poslanica učinila je to

jednostavno i sažeto, rečima "osporavam kandidata".

Obrazloženja zašto i na osnovu čega nije bilo niti ga je javnost dobila do današnjeg dana. Već u julu mogao se uočiti "napredak" s obzirom da je ista narodna poslanica "obrazložila" svoju odluku.

Tom prilikom ona je, pored navođenja koje osobine moraju da poseduju sudija i šta su dužnosti i nadležnosti narodnih poslanika, javnost upoznala sa podatkom da "Postoje ozbiljne informacije koje govore o tome da ovi kandidati koje sam pročitala ne ispunjavaju osnovne uslove ili kriterijume za izbor na mesto predsednika sudova, da u karijeri postoje detalji koji nas ometaju, kao što sam rekla, da podržimo ove kandidate.". Koje su informacije u pitanju i na osnovu čega je procenjeno da su ozbiljne i dalje može biti samo predmet spekulacija budući da je informisanje javnosti o tome i ovoga puta izostalo. Povoda za spekulaciju ima, tim pre što je neposredno pre citirane rečenice izjavila da "Mi smo dužni da budemo u kontaktu sa državnim organima koji mogu da nam pruže različite informacije i često, nažalost, moram da kažem, dobijemo informacije koje nam smetaju da podržimo određene kandidate za sudije ili predsednike sudova". Poslednji put, u oktobru, ova varijacija je dobila novo ruho i preciziranje u izvođenju drugog narodnog poslanika. Njegova lična nota i doprinos ogleda se u kratkoj i zažetoj rečenici "Želim da osporim kandidate jer ne ispunjavaju osnovne elementarne bezbednosne kriterijume". Onima kojima to nije dovoljno niko ne može biti kriv što ne umeju da čitaju znakove pokraj puta. Na taj način, on je odgovorio na predlog predstavnice Visokog saveta sudstva da "narodni poslanici koji eventualno ospore predložene kandidate svoju odluku obrazlože" i podsećanje predsedavajućeg u Danu za glasanje da "narodni poslanik može osporiti predlog za izbor pojedinih funkcionera pri čemu ovo osporavanje mora biti izričito i obrazloženo".

[Robert Sepi, pravni savetnik Transparentnosti Srbije](#) za [Otvorena vrata pravosuđa](#)

Saopštenja

Dogovor o izbornim uslovima ne rešava sve probleme

2. novembar 2021.

Politički dogovor dve vladajuće i sedam opozicionih političkih stranaka i predsednika Narodne skupštine predviđa neke mere koje mogu da povećavaju integritet izbornog procesa i ravnopravnost učesnika izbora, ali mnoge probleme uopšte ne dotiče ili ih samo prividno rešava. Povrh toga, deo dogovora o raspisivanju vanrednih parlamentarnih izbora i uspostavljanju „Kontrolnog tela“ predstavlja kršenje Ustava i zakona.

Kada je reč o finansiranju izborne kampanje i sprečavanju zloupotreba javnih resursa ta poboljšanja su minimalna – ne samo da se ne rešavaju svi problemi koji su već dobro poznati u domaćoj javnosti, već nema naznaka da će biti preduzete mere za postupanje po svim preporukama koje je Srbija dobila od ODIHR nakon parlamentarnih izbora 2020. i 2016. i predsedničkih iz 2017.

Predloženo je povećanje budžetskih sredstava koja će deliti učesnici izbora na jednake delove (30% umesto 20% ukupnog iznosa). Nisu predviđena dodatna pravila za razvrstavanje troškova kampanje između više izbora koji će i ovaj put biti održani istovremeno. Planira se uvođenje obaveze podnošenja preliminarne izveštaja o troškovima kampanje, pet dana pred izbore. Ta mera će uticati na povećanje transparentnosti jedino ako stranke budu objavljivale i ugovorene obaveze, a ne samo ono što je do tada već plaćeno, jer se u praksi oko 90% troškova plaća posle tog datuma.

Korisnu novinu predstavlja objavljivanje cenovnika medija za oglašavanje u kampanji, ali bi trebalo precizirati pravila kada je reč o popustima, odloženom plaćanju i plaćanju oglasa preko marketinških agencija. Nova pravila o zabrani medijskog prenošenja pojedinih aktivnosti javnih funkcionera (svečana otvaranja infrastrukturnih objekata) su potpuno neadekvatna – umesto postavljanja zabrana za medije, treba ograničiti promotivne aktivnosti javnih funkcionera u kampanji, takva ograničenja treba da važe i za druge funkcionere, a ne samo one koji su na izbornoj listi i svakako treba da važe tokom cele kampanje, a ne samo deset dana pred izbore.

Sa stanovišta vladavine prava je glavni problem to što se međustranačkim sporazumom predviđaju obaveze za državne organe – između ostalog i za Vladu i predsednika Republike (određivanje da će na obrazloženi predlog Vlade predsednik raspustiti Narodnu skupštinu i raspisati izbore i to u određenom roku). Takav dogovor predstavlja kršenje ustavne odredbe prema kojoj “političke stranke ne mogu neposredno vršiti vlast, niti je potčiniti sebi”. Slično tome, nema zakonskog osnova da se međustranačkim sporazumom predviđa formiranje „Kontrolnog tela“, koje bi trebalo da ima ovlašćenja u odnosu na državne organe i nosioce javnih ovlašćenja.

Ceo komentar dostupan je na sajtu TS, u [prilogu](#).

Utvrđiti odgovornost za nezakonitu subvenciju u slučaju „GEOX“

16. novembar 2021.

Rešenje Komisije za kontrolu državne pomoći iz novembra 2021. potvrdilo je nalaze Transparentnosti Srbije iz maja 2017, da je državna pomoć za izgradnju fabrike obuće u Vranju dodeljena nezakonito. Transparentnost Srbija smatra da bi, nezavisno od toga da li će preplaćeni iznos biti vraćen u budžet u postupku likvidacije, trebalo utvrditi krivičnu odgovornost za nezakonitu dodelu novca i propust da se ona spreči.

Komisija za kontrolu državne pomoći je u svom rešenju od 1.novembra 2021. utvrdila da je korisnik „Technic Development doo Vranje – u likvidaciji“ dobio državnu pomoć koja prelazi maksimalno dozvoljenu za 414.044.391,33 dinara (ukupna državna pomoć tom preduzeću je bila preko 1,5 milijarde dinara). U pitanju je pomoć za investicioni projekat „Izgradnja fabrike za proizvodnju obuće“, gde se proizvodila obuća italijanske firme „GEOX“. Prema nalazu Komisije, prekomerni iznos državne pomoći dodelilo je Ministarstvo privrede i to 1. aprila 2016. godine, u iznosu od 90.687.891,33 dinara, i 23. decembra 2016. godine, u iznosu od 323.356.500,00 dinara.

Time su potvrđeni navodi iz studije „Subvencije investitorima - svrsishodna državna pomoć ili promocija“, koju je Transparentnost Srbija objavila pre četiri i po godine, u maju 2017. Transparentnost Srbija je analizirajući ovu subvenciju tadašnjoj Komisiji za kontrolu državne pomoći ukazala da odluka Komisije o razmatranju dodele ove državne pomoći nije objavljena, a javnosti da je „ugovor o subvenciji za fabriku obuće GEOX sporan, zbog iznosa koji izlazi iz limita postavljenog Uredbom o pravilima za dodelu državne pomoći.“ Upravo to je utvrdila i Komisija za kontrolu državne pomoći, ali sa četiri i po godine zakašnjenja.

Bitno je naglasiti da je aktuelni saziv Saveta Komisije za kontrolu državne pomoći izabran 23.decembra 2019., nakon što je ovo telo uspostavljeno kao samostalna i nezavisna organizacija koja za svoj rad odgovara Narodnoj skupštini. Pre donošenja aktuelnog zakona, pravni status Komisije je bio nedefinisan, i ona je predstavljala neobičan hibrid između radnog tela Vlade i nezavisnog organa. Ta činjenica je verovatno imala uticaja na propust Komisije u prošlosti (u periodu od 2012, kada je zaključen ugovor, do 2016. kada je prekoračen iznos dozvoljenih subvencija). Komisija u to doba, kada je šteta mogla da se spreči, nije utvrđivala da li je državna pomoć dozvoljena. Aktuelno rešenje, na osnovu kojeg su te činjenice naknadno utvrđene, doneto je protiv preduzeća koje je već u likvidaciji, što će otežati ili onemogućiti povraćaj novca. Tim pre, postoji potreba da se utvrdi i eventualna krivična odgovornost svih koji su učestvovali u nezakonitoj dodeli budžetskog novca u resornom ministarstvu, tako i onih koji nisu sprečili da do nje dođe (članovi ranijih saziva Komisije).

Preduslov za tako nešto jeste da pomenuto rešenje bude dostavljeno nadležnom javnom tužiocu i likvidacionom upravniku.

Prilog: Studija „Subvencije investitorima - svrsishodna državna pomoć ili promocija“, koju je Transparentnost Srbija objavila u maju 2017. godine na [sajtu TS u rubrici "Inicijative i analize"](#).

Osuđujemo hapšenje mirovnih aktivistkinja Aide Ćorović i Jelene Jaćimović

10. novembar 2021.

Organizacije okupljene oko Platforme Tri slobode oštro osuđuju hapšenje mirovnih aktivistkinja Aide Ćorović i Jelene Jaćimović, koje su brutalno privedene od strane policajaca u civilu dok su protestovale protiv murala osuđenom ratnom zločincu Ratku Mladiću i traže obustavljanje svih postupaka protiv njih. Na dan borbe protiv fašizma, hapšenje aktivistkinja za ljudska prava i svrstavanje na stranu osuđenih ratnih zločinaca pokazuje pravo opredeljenje vlasti u Srbiji.

Podsećamo da je rešenjem Ministarstva unutrašnjih poslova nelegalno [zabranjen skup](#) Inicijative mladih za ljudska prava u okviru kog je planirano uklanjanje murala Ratku Mladiću, zbog navodne opasnosti po bezbednost ljudi i imovine. Ministar Aleksandar Vulin se potom oglasio [saopštenjem](#) u kome je ovu akciju okarakterisao kao "licemernu, podlu i vođenu zlom namerom". Na sam dan prvobitno zakazanog protesta, a prema svedočenjima očevidaca, pripadnici MUP su [zaustavljali i legitimisali](#) građane/ke koji su se zatekli u neposrednoj blizini murala.

Podsećamo da je [hapšenje](#) Maje Stojanović, sada izvršne direktorke Građanskih inicijativa pre 14 godina nakon slične akcije protiv Ratka Mladića završeno tako što je ona proglašena zatvorenicom savesti od strane Amnesty International, a predsednik Srbije platio tada dosuđenu prekršajnu kaznu. Ponavljanje ovakvih katastrofalnih grešaka od strane vlasti u Srbiji nas vraća u nazad i pokazuje da Srbija ide u pravcu slavljenja zločina, a ne demokratizacije.

U svom [saopštenju](#), MUP je naveo da je "mnogo onih koji bi da iz Beograda stižu slike razbijenih srpskih glava". Umesto toga, večeras u Beogradu svedočimo brutalnoj demonstraciji sile nad mirovnim aktivistkinjama od strane neuniformisanih lica, a u svrhu odbrane ratnohuškačke politike.

Potpisnice: Građanske inicijative, Inicijativa mladih za ljudska prava, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Inicijativa za socijalna i ekonomska prava- A11, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Trag Fondacija, Slavko Ćuruvija Fondacija, Helsinški odbor za ljudska prava Srbija, Beogradski centar za ljudska prava, Partneri Srbija, Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM, Žene u crnom, Autonomni ženski centar, Novi optimizam, Centar za praktičnu politiku, Srbija u pokretu, CRTA, Naša zadužbina, Catalyst Balkans, Nacionalna koalicija za decentralizaciju (NKD), Transparentnost Srbija.

Usvojeni Predlog zakona o referendumu ishitren, ograničava građansku suverenost

11. novembar 2021.

Vlada Srbije je usvojila Predlog zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, prema kome je predviđeno njegovo hitno usvajanje i stupanje na snagu, iako su organizacije civilnog društva u [više navrata ukazivale](#) na izostanak suštinske javne rasprave o nacrtima ovog zakona, njihovu neusaglašenost sa međunarodnim standardima i brojna rešenja koja onemogućavaju ostvarivanje

osnovnog prava građana da kao nosioci suverenosti putem referendumu i narodne inicijative odlučuju o najznačajnijim društvenim pitanjima.

Usvojenim Predlogom je predviđeno da će novi Zakon o referendumu stupiti na snagu sledećeg dana po donošenju i objavljivanju u *Službenom glasniku*. Obrazlažući rešenje da zakon stupa na snagu u ovako ubrzanom postupku, što Ustav dopušta samo u izuzetnim slučajevima, Vlada je navela planirane rokove za sprovođenje postupka promene Ustava, što je suprotno međunarodnim standardima i mišljenju Venecijanske komisije da u periodu od godinu dana od usvajanja novog zakona, ili izmena postojećeg, ne treba primenjivati njegove odredbe, kao i da izmene ne treba usvajati radi održavanja konkretnog referendumu. Venecijanska komisija je izrazila žaljenje što vlasti u Srbiji nisu blagovremeno pristupile izmenama ovog zakona, i preporučila održavanje sledećeg referendumu tek po proteku roka od godinu dana.

Brojna pitanja iz spornih nacrtu su našla mesto i u Predlogu Vlade, kao na primer ograničavanje obaveznosti odluke donete na referendumu na samo godinu dana, mogućnost propisivanja paralelnih procedura glasanja tokom trajanja epidemije i u drugim posebnim situacijama, propisivanje plaćanja naknade za overu potpisa, i dr. Posebno treba imati u vidu da Vlada nije uzela u obzir većinu preporuka Venecijanske komisije.

Imajući u vidu važnost i značaj promene Ustava, ali i značaj Zakonu o referendumu i narodnoj inicijativi „planirani rokovi“ ne mogu biti opravdanje za izostanak suštinske javne rasprave i usvajanje zakonu čija rešenja ostavljaju mogućnost za ograničavanje građanske suverenosti i nepoštovanje volje građana.

Potpisnice: Beogradski centar za ljudska prava, Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost CRTA, Centar za pravosudna istraživanja CEPRIIS, Građanske inicijative, Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM, Transparentnost Srbija.

Konferencije

Zajednički konsultativni odbor EU i Srbije – Civilno društvo

26. novembar 2021.

Predstavnik Transparentnosti Srbije Nemanja Nenadić govorio je kao gostujući izlagač na 12. sastanku Zajedničkog konsultativnog odbora EU i Srbije – Civilno društvo (JCC), koji je održan 26. novembra u Beogradu. Zajednički odbor je uspostavljen u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i on omogućava organizacijama civilnog društva da prate put Srbije ka EU. JCC daje preporuke kako institucijama Srbije, tako i EU.

Nenadić je govorio u okviru panela o vladavini prava i funkcionisanju demokratskih institucija. On je ukratko predstavio učesnicima nalaze iz publikacija TS, koje se odnose na borbu protiv korupcije na visokom nivou i krojenje zakona po meri privatnih interesa, uslove za poslovanje sa integritetom, javne nabavke, kao i na monitoring izveštaje koalicije prEUgovor.

Komentarišući stanje u pogledu borbe protiv korupcije, Nenadić je govorio o izmenama Zakona o sprečavanju korupcije (što je bio osnov za tvrdnju o postojanju napretka u pogledu borbe protiv korupcije). Kada je reč o primeni postojećih antikorupcijskih mehanizama, ukazao je na odsustvo profesionalizacije javne uprave i javnih preduzeća, odnosno na nezakonito upravljanje u čak 70% velikih javnih preduzeća. Takođe je ukazao na odsustvo bilo kakvog vidljivog rezultata u primeni Zakona o lobiranju, dok se istovremeno donose brojni zakoni kod kojih postoje dokazi ili makar sumnja da se kroje po meri privatnih interesa, uključujući i aktuelni postupak izmena Zakona o eksproprijaciji. Istakao je potrebu da se u zajedničku deklaraciju uključi poziv vlastima u Srbiji da sve nabavke sprovede na način koji omogućava transparentnost i konkurenciju, bez obzira na izvor finansiranja.

U pogledu dijaloga o izbornim uslovima, on je govorio o netransparentnosti Vladine radne grupe za saradnju sa OEBS/ODIHR, usled koje su, između ostalog, izmene Zakona o finansiranju političkih aktivnosti iznete na javnu raspravu tek 25. novembra, iako su pripremljene još u junu ove godine. Takođe, na osnovu dijaloga se sprovode i neke mere koje su protivne važećim zakonima, poput formiranja Privremenog nadzornog tela za medije. Takođe, upravo su usvojene izmene Zakona o referendumu, koje na neprimereni način definišu pojam referendumske kampanje i sužavaju prostor za dijalog, dok se u delu narodne inicijative sužava pravo građana na korišćenje ovog mehanizma uspostavljanjem obaveze overe potpisa i taksu.

Najzad, kada je reč o represiji korupcije, glavni problem ostaju odsustvo proaktivnosti javnih tužilaca i nepostupanje po uzbunjivačkim prijavama.

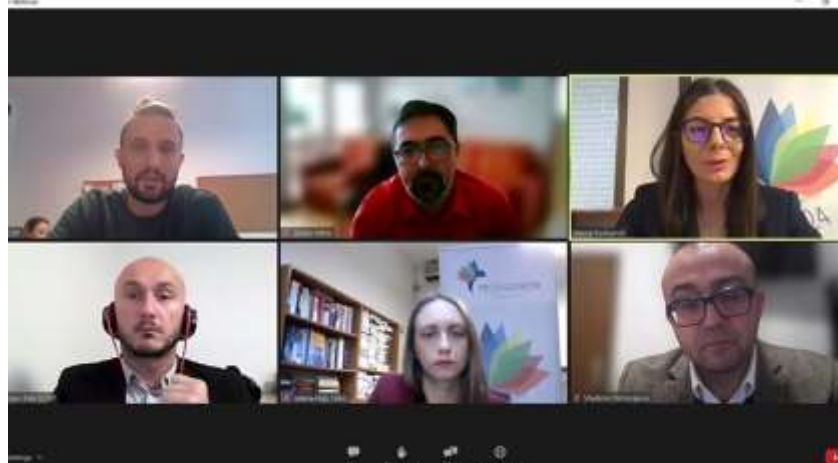
Napomena: Na konferenciji je usvojena zajednička deklaracija koja je dostupna na: <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/12th-meeting-eu-serbia-civil-society-joint-consultative-committee>

Koalicija prEUgovor predstavila novi Alarm izveštaj

18. novembar 2021.

Koalicija prEUgovor predstavila je novi Alarm - nezavisni polugodišnji izveštaj o napretku Srbije u klasteru 1, sa fokusom na političkim kriterijumima i poglavljima 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbednost) pristupnih pregovora sa Evropskom unijom.

U izveštajnom periodu, od maja do oktobra 2021. godine, u Srbiji je ubrzanim tempom nastavljeno sprovođenje formalnih aktivnosti u pojedinim oblastima iz klastera 1, a naročito u vezi sa ustavnim izmenama u oblasti pravosuđa. Razlog tome nisu samo kašnjenja i ispunjenje revidiranih rokova već i vanredni parlamentarni i redovni predsednički izbori najavljeni za proleće 2022. godine, kao i želja da se novi klasteri u pristupnim pregovorima najzad otvore nakon dve godine zastoja.

Aktivnosti su uglavnom normativnog karaktera, što je tek početni korak ka željenoj društvenoj promeni, te još uvek nema opipljivih rezultata. Osim toga, aktivnosti mahom kasne i nadoknađuju procese koje je trebalo okončati nekoliko godina ranije. Koalicija prEUgovor, kao deo civilnog društva, i dalje nije zadovoljna kvalitetom postupka izrade zakona, strategija i politika, kao ni rešenjima koje ovi postupci iznedre.

Način na koji se aktivnosti sprovode, njihova dinamika i zvanični narativ koji ih prati potvrđuju ranije stečen utisak da je reč o pristupu „štikliranja stavki“, kojim se nastoji stvoriti slika napretka dovoljnog za otvaranje novih klastera u pristupnim pregovorima Srbije sa Evropskom unijom, rekla je na predstavljanju urednica Alarma Jelena Pejić Nikić iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku.

Dobro je što se ponovo zvanično izveštava o sprovođenju akcionih planova za poglavlja 23 i 24, ali ti izveštaji sadrže kontradiktorne, a ponekad i netačne ocene, istakla je ona.

"Cilj je da se pokaže dovoljno napretka kako bi se pre izbora otvorili novi klasteri u pristupnim pregovorima. Vladi je to veoma značajno jer bi to značilo da se proces pristupanja EU pokreće nakon dugogodišnjeg zastoja", rekla je Pejić Nikić.

Fokus aktivnosti stavljen je na završavanje procesa ustavnih izmena u oblasti pravosuđa. Proces je ove godine ubrzan i uglavnom je tekao "kako treba", rekla je Pejić Nikić, ali je napomenula da se u tekstu

Ustavnog zakona, kojim će ustavne izmene sprovoditi, ostavlja mogućnost da lice koje je sada na funkciji republičkog javnog tužioca bude ponovo izabrano, što je u suprotnosti sa tekstom ustavnih amandmana. "Time se otvara mogućnost da ista osoba bude na čelu javnog tužilaštva skoro 25 godina", rekla je Pejić Nikić, dodajući da vlasti pokušavaju da zadrže iste ljude na čelu institucija "koje do sada nisu dale neke rezultate".

Kada je u pitanju predlog zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, Pejić Nikić je rekla da on sadrži niz odredaba koje su neprecizne "što ostavlja opasnost i za ovaj i za neke buduće referendume". "Ni izborna ni referendumski pravila se ne smeju menjati u godini pred izbore, odnosno referendum, to nije u skladu sa demokratskim standardima. Da bi se sve stiglo u zacrtanom roku, a čuli smo da je namera da se referendum održi u januaru, zakon mora da se usvoji po hitnom postupku i da ranije stupi na snagu, a to ne bi smelo da se desi za zakon ovakvog značaja", kazala je.

Nema napretka u ključnim oblastima borbe protiv korupcije. Ubrzane su izmene propisa zbog izveštavanja GRECO, a postojeći propisi se ne primenjuju, istakao je Zlatko Minić iz Transparentnosti Srbija.

Ukazao je da dogovor o izbornim uslovima predviđa pojedine nezakonite mehanizme, mnoga važna pitanja su ostala neregulisana ili loše regulisana, posebno funkcionerska kampanja. U vezi sa funkcionerskom kampanjom predstavio je nalaze o aktivnostima predsednika Srbije i lidera SNS Aleksandra Vučića u izveštajnom periodu. Od 220 registrovanih aktivnosti, 70 su bile promotivne ili van nadležnosti predsednika.

U pregled promotivnih aktivnosti, kao ni u ovaj zbir, nisu uključena brojna gostovanja na TV-u, konferencije za novinare sa direktnim TV prenosima na kojima je govorio o temama van njegove nadležnosti, u rasponu od ekonomije, plata, penzija i izgradnje puteva, do vakcinacije i vantelesne

oplodnje, nisu uključena ni video obraćanja putem Instagrama i Tik-toka, kao ni aktivnosti u svojstvu predsednika SNS. Sve ove aktivnosti takođe imaju ogroman publicitet i doprinose promociji.

Minić je ukazao i da Skupština i dalje ne sprovodi efikasnu kontrolu rada izvršne grane vlasti i da skupštinske rasprave i dalje "obiluju hvalospevima upućenim predsedniku Vučiću i napadima na njegove kritičare".

Na primer, u jednom slučajno odabranom danu rada Narodne skupštine, 6. oktobra 2021, kada je na dnevnom redu bio Predlog zakona o vodama, koji nije ni u kakvoj vezi sa nadležnostima predsednika države, u periodu od 10:15. do 17:05, Aleksandar Vučić ili članovi njegove porodice bili su pomenuti 95 puta, a predsednik opozicione stranke, koja nema predstavnike u parlamentu, i koji je označen kao glavni protivnik vlasti (Dragan Đilas) 54 puta.

U oblasti borbe protiv organizovanog kriminala nedostaje prava politička volja zbog čega u praksi izostaju rezultati.

"U 'ratu protiv mafije' pravi se medijski spektakl, a ignorišu veze između predstavnika vlasti i organizovanog kriminala (slučaj Belivuk). U dva važna predmeta vezana za nelegalnu plantažu marihuane 'Jovanjica', političari na vlasti utiču na relativizaciju zločina, a krivični postupak se odugovlači", navodi se u izveštaju. Bojan Elek iz BCBP-a izjavio je na predstavljanju izveštaja da su ta dva slučaja primer upliva vlasti u rad policije. "Slučaj Belivuk je primer kako se vlast 'obračunava' sa kriminalom, dok je slučaj Jovanjica primer kako se obračunava sa profesionalnim policajcima u cilju zaštite svojih interesa, kako opstruira i relativizuje slučaj i tu je ključna uloga funkcionera SNS koji kroz sve dostupne kanale rade sve da umanje njegov značaj", rekao je Elek. Prema njegovom mišljenju, u Srbiji postoji ciljana, ali i ne i demokratska kontrola nad sektorom bezbednosti, a ključni problemi leže u lošem upravljanju i organizaciji policije.

Već godinama unazad problemi su isti - odnos policije i tužilaštva, operativna nezavisnost policije. Povučeni Nacrt zakona o unutrašnjim poslovima nije nudio rešenja na ove probleme, već bi ih samo zamaskirao kozmetičkim izmenama, istakao je Elek.

Vladimir Petronijević iz Grupe 484 ukazao je da aktivnosti desničarskih grupa i ksenofobne poruke na društvenim mrežama, usmerene prema migrantima i izbeglicama doprinose radikalizaciji društva. Disproporcija retorike o migrantima i realnih rizika koji prete je velika i zabrinjava. Neophodno je da se pokrene dijalog u društvu o tome, zaključio je Petronijević.

U izveštaju koalicije prEUgovor se ukazuje i na sve veću političku i društvenu polarizaciju i ističe da nema napretka u oblastima slobode medija, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Kada je u pitanju sloboda medija, u izveštaju se ocenjuje da radne grupe nisu dale nikakve rezultate jer nema političke volje da se stanje popravi. Novinari i dalje trpe verbalne i fizičke napade i pretnje, a novi vid pritiska su takozvane "SLAPP" tužbe, čiji je cilj dalje finansijsko urušavanje teškog položaja medija, kao i gušenje kritičkog izveštavanja.

"Nosioći vlasti nastavljaju da (zlo)upotrebljavaju institucionalne i medijske kanale da bi diskreditovali svoje političke protivnike, ali i kritički nastrojene medije, organizacije civilnog društva i pojedince", navodi se u dokumentu. Ipak, dodaje se, primetno je izvesno poboljšanje u javnim izjavama i saopštenjima srpskih zvaničnika o Evropskoj uniji i za razliku od prethodnog perioda izostali su upadljivi i direktni napadi na EU.

U toku izveštajnog perioda nije bilo pomaka ni u rešavanju otvorenih pitanja sa susedima, dok je dijalog sa Prištinom zadržan uglavnom na tehničkom nivou i bez opipljivih rezultata, navodi se u dokumentu.

Koalicija ocenjuje da su unapređeni pojedini antikorupcijski propisi, ali da nema vidljivog napretka u njihovom sprovođenju, kao i da Vlada i dalje zanemaruje Savet za borbu protiv korupcije. Nastavljeni su i svi negativni trendovi zabeleženi u prethodnom izveštaju, naročito u oblasti javnih nabavki, te u upravljanju preduzećima u državnom vlasništvu i u javnoj upravi. Unapređen je Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, ocenjuje Koalicija ali ističe da neizvršavanje Poverenikovih rešenja i skrivanje informacija uz pozivanje na tajnost dokumenata, posebno onih koji se odnose na kovid-19, ostaju ključni problemi u ovoj oblasti.

U oblasti antidiskriminacione politike napredak je vidljiv samo u broju usvojenih zakona, strategija i dokumenata, ali su efikasnost i održivost "najslabije karike" strateških dokumenata.

Koalicija prEUGovor je mreža organizacija civilnog društva osnovana radi praćenja politika koje se odnose na pregovore o pristupanju Srbije Evropskoj uniji, sa posebnim naglaskom na poglavlja 23 i 24. Koaliciju prEUGovor čine ASTRA – Akcija protiv trgovine ljudima, Autonomni ženski centar (AŽC), Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP), Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS), Centar za primenjene evropske studije (CPES), Grupa 484 i Transparentnost Srbija (TS).

Za jaču nezavisnost pravosuđa potrebno je menjati i Ustav i „činovničku svest“ sudija i tužilaca

10. novembar 2021.

Iako izmene Ustava vode pozitivnim promenama, to je samo prvi normativni korak; potrebno je menjati i zakone, ali i praksu i svest kako sudija i tužilaca, tako i javnosti, da bi se zaista dostigao cilj nezavisnosti pravosuđa, zaključak je prEUGovor onlajn ekspertske radionice održane 10. novembra.

Dragana Boljević iz Društva sudija Srbije govorila je o procesu izmena Ustava Srbije tokom 2021. i o tome u kojoj meri se ustavnim amandmanima može uvećati nezavisnost i efikasnost sudstva. Ona je ukazala da ustavni tekst sadrži nomotehničke nedostatke, od kojih pojedini i nisu mogli biti otklonjeni s obzirom na to da su izmene Ustava ograničene samo na pojedine odredbe, kao i da je tekst mogao biti još bolji da je pisan u idealnim uslovima i bez žurbe.

„Najozbiljniji nedostatak ovog teksta je mehanizam za deblokadu u vidu petočlane Komisije za izbor četiri istaknuta pravnika u Visoki savet sudstva. To je kanal da vlast utiče na sastav VSS-a. Crna Gora je imala sličan problem u praksi“, ističe Boljević.

Među dobrim rešenjima [Nacrta akta o promeni Ustava](#) Boljević izdvaja to što sudije koji se prvi put biraju na funkciju, predsednike sudova i 7 članova Visokog saveta sudstva (VSS) neće više birati Skupština, te da u VSS-u neće biti predstavnika izvršne i zakonodavne vlasti. Pozitivno je i to što se ukida probni mandat sudija, i jačaju se garancije nepremestivosti i slobode izražavanja sudija.

„I savršeni ustav ne mora da bude garancija nezavisnog pravosuđa. Bitno je kako se on dalje razrađuje pravosudnim zakonima i kako se primenjuje, kao i da političari ne razdražuju javnost protiv pravosuđa kao do sada“, napomenula je Boljević.

Goran Ilić iz Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca govorio je o izmenama Ustava iz ugla javnog tužilaštva. Tekst Nacrta akta o promeni Ustava sadrži poboljšanja u poređenju sa odredbama o javnom tužilaštvu iz Ustava od 2006. godine i znatna poboljšanja u odnosu na tekst iz 2018. godine, ocenio je.

„Izmene Ustava su samo normativni korak ka izmeni činovničke svesti javnih tužilaca i sudija. Dok se ta svest ne promeni, i dok se ne naučimo slobodi i samopoštovanju, nema prave reforme pravosuđa“, naglasio je.

On je rekao da će ovim ustavnim izmenama, umesto sadašnjeg monokratskog uređenja, javno tužilaštvo biti kolektivni organ u okviru koga javnotužilačku funkciju izvorno vrše javni tužioci, glavni javni tužioci i Vrhovni javni tužilac.

„Time se uvodi suštinska promena u uređenju javnog tužilaštva, a rešava i problem koji se javljao u praksi, kada je rad pojedinog javnog tužilaštva bio blokiran bez javnog tužioca na čelu institucije“, objašnjava Ilić.

Ilić je naveo i da se rešenjem iz Nacrta potpuni funkcionalni, materijalni imunitet proširuje, tako da, nakon promene Ustava, javni tužilac ne bi mogao da bude pozvan na odgovornost za mišljenje dato u medijima, ukoliko je to što je izneo u bilo kakvoj vezi sa vršenjem njegove funkcije.

Kako je ukazao, Venecijanska komisija daje i nedvosmisleno preporuku da bi iz Visokog saveta tužilaca trebalo isključiti Vrhovnog javnog tužioca i ministra pravde. Komisija nalazi da bi razlog za isključivanje Vrhovnog tužioca iz sastava Saveta bio u njegovom hijerarhijskom uticaju koji bi ometao slobodno odlučivanje profesionalne komponente Saveta. Kada je reč o ministru pravde razlog isključenja bio u tome što politička ličnost u tom telu može da ugrozi utisak o političkoj neutralnosti Saveta, naveo je Ilić.

Katarina Golubović iz Komiteta pravnika za ljudska prava rekla je da su predstavnici civilnog društva tokom dve javne rasprave ukazali na brojna pitanja Odboru za ustavna pitanja i zakonodavstvo, ali da su članovi tog odbora zanemarili te primedbe.

Kako je navela, bez budžetske autonomije nema potpune samostalnosti javnog tužilaštva, a da ovim promenama ovaj važan aparat i dalje ostaje bez mogućnosti da samostalno odlučuje o raspodeli budžeta.

„U nedostatku obrazloženja za usvajanje ustavnih amandmana, nije jasno zbog čega se odustalo od toga da se ispuni ovaj element samostalnosti. Zavisnost tužilačkog budžeta od odluka izvršne vlasti ostavlja prostor za uticaj na odlučivanje u vezi sa gonjenjem izvršilaca krivičnih dela“ rekla je ona.

Prema oceni Golubović, Ustavni zakon ostavlja otvorena vrata za odlaganje tranzicije pravosuđa, a posebno „prikryveno odlaganje u članu 10“ koji se odnosi na predsednika Vrhovnog kasacionog suda (VKS), koji će tu funkciju zadržati do isteka mandata. Dok po slovu ustavnih amandmana reizbor na ovu funkciju nije dozvoljen, ustavni zakon dozvoljava aktuelnom predsedniku VKS da bude ponovo izabran po isteku mandata.

„Trebalo bi podjednako razmotriti mogućnost ponovnog izbora Vrhovnog javnog tužioca koji će zameniti sadašnjeg Republičkog javnog tužioca, iako to izričito ne naglašava Venecijanska komisija. Naime, u praksi, ukoliko bi ovo rešenje ustavnog zakona ostalo da važi, imali bismo moguću situaciju odložene tranzicije, odnosno da na vrhu hijerarhije u tužilaštvu bude ista osoba punih četiri mandata u ukupnom trajanju od 25 godina“, rekla je Golubović.

O novom zakonu o referendumu i narodnoj inicijativi, koji je juče ušao u skupštinsku proceduru, u kontekstu izmena Ustava govorio je programski direktor Transparentnosti Srbija **Nemanja Nenadić**. Među primedbama koalicije prEUgovor je pitanje formulisanja informacije koja se dostavlja građanima o čemu se odlučuje na referendumu i kakva sve mišljenja postoje o odgovoru koji se nudi građanima, kazao je Nenadić i dodao da je predviđeno da nadležna izborna komisija priprema te informacije.

„Ostaje nejasno pitanje na koji način će izborna komisija sticati saznanja o tome koja se sve različita mišljenja i razlozi postoje za davanje odgovora „za“ i „protiv“ na referendumu, pa postoji mogućnost da građani neće moći da uzmu u obzir te razloge“, objasnio je.

Takođe, Nenadić je naveo da nedostaje preciziranje ko sve može da bude organizator referendumske kampanje, posebnu opasnost stvara nepotpunost formulacije šta se sve smatra referendumskom kampanjom. Predviđeno je da se kampanja vodi u svrhu pozivanja građana da se izjasne „za“ ili „protiv“, ali šta se dešava ako neka organizacija organizuje diskusiju o referendumskom pitanju, bez pozivanja građana da se izjasne, upitao je Nenadić i ukazao na opasnost da se, u tom slučaju, svi oni koji vode debate, smatraju da su organizovali referendumsku kampanju.

„To je velika opasnost i ovo pitanje je neophodno detaljno precizirati. Takođe, trebalo bi detaljnije regulisati pitanje finansiranja referendumske kampanje umesto što je ostavljeno da se to reši kroz primenu Zakona o finansiranju političkih aktivnosti“, naglasio je Nenadić.

Treba s pažnjom pratiti rešenja iz Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, ne samo u kontekstu ustavnih izmena, već i drugih pitanja, a neka se već u javnosti nominuju za rešavanje referendumom - Rio Tinto, status Kosova, dodala je Katarina Golubović.

Cilj prEUgovor ekspertske radionice je da se sagleda u kojoj meri aktuelni predlog za izmenu Ustava Republike Srbije ostvaruje ciljeve ustavne reforme koji su postavljeni u Akcionom planu za

Poglavlje 23 EU integracija, da li se može očekivati da će sudstvo i javno tužilaštvo biti nezavisno i hoće li raditi efikasnije nakon tih promena.

Planirane izmene Ustava u oblasti pravosuđa i Novi Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi u kontekstu izmena Ustava. Taj akt je, kao i sam predlog Ustavnih amandmana bio predmet kritika i sugestija Venecijanske komisije i organizacija civilnog društva u Srbiji, a koalicija prEUgovor je predložila i konkretne [amandmane](#) (obaveštavanje građana o referendumskom pitanju i različitim stavovima, referendumska kampanja i njeno finansiranje).

Snimak radionice dostupan je [na Youtube kanalu Transparentnosti Srbija](#).

Radionica je deo projekta „PrEUgovor za vladavinu prava i EU integracije” čije sprovođenje je omogućio Balkanski fond za demokratiju, program Nemačkog Maršalovog fonda SAD i Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu.

Inicijative i analize

Dogovor o izbornim uslovima ne rešava sve probleme

2. novembar 2021.

Politički dogovor dve vladajuće i sedam opozicionih političkih stranaka i predsednika Narodne skupštine predviđa neke mere koje mogu da povećavaju integritet izbornog procesa i ravnopravnost učesnika izbora, ali mnoge probleme uopšte ne dotiče ili ih samo prividno rešava. Povrh toga, deo dogovora o raspisivanju vanrednih parlamentarnih izbora i uspostavljanju „Kontrolnog tela“ predstavlja kršenje Ustava i zakona.

Kada je reč o finansiranju izborne kampanje i sprečavanju zloupotreba javnih resursa ta poboljšanja su minimalna – ne samo da se ne rešavaju svi problemi koji su već dobro poznati u domaćoj javnosti, već nema naznaka da će biti preduzete mere za postupanje po svim preporukama koje je Srbija dobila od ODIHR nakon parlamentarnih izbora 2020. i 2016. i predsedničkih iz 2017.

Predloženo je povećanje budžetskih sredstava koja će deliti učesnici izbora na jednake delove (30% umesto 20% ukupnog iznosa). Nisu predviđena dodatna pravila za razvrstavanje troškova kampanje između više izbora koji će i ovaj put biti održani istovremeno. Planira se uvođenje obaveze podnošenja preliminarne izveštaja o troškovima kampanje, pet dana pred izbore. Ta mera će uticati na povećanje transparentnosti jedino ako stranke budu objavljive i ugovorene obaveze, a ne samo ono što je do tada već plaćeno, jer se u praksi oko 90% troškova plaća posle tog datuma.

Korisnu novinu predstavlja objavljivanje cenovnika medija za oglašavanje u kampanji, ali bi trebalo precizirati pravila kada je reč o popustima, odloženom plaćanju i plaćanju oglasa preko marketinških agencija. Nova pravila o zabrani medijskog prenošenja pojedinih aktivnosti javnih funkcionera (svečana otvaranja infrastrukturnih objekata) su potpuno neadekvatna – umesto postavljanja zabrana za medije, treba ograničiti promotivne aktivnosti javnih funkcionera u kampanji, takva ograničenja treba da važe i za druge funkcionere, a ne samo one koji su na izbornoj listi i svakako treba da važe tokom cele kampanje, a ne samo deset dana pred izbore.

Sa stanovišta vladavine prava je glavni problem to što se međustranačkim sporazumom predviđaju obaveze za državne organe – između ostalog i za Vladu i predsednika Republike (određivanje da će na obrazloženi predlog Vlade predsednik raspustiti Narodnu skupštinu i raspisati izbore i to u određenom roku). Takav dogovor predstavlja kršenje ustavne odredbe prema kojoj “političke stranke ne mogu neposredno vršiti vlast, niti je potčiniti sebi”. Slično tome, nema zakonskog osnova da se međustranačkim sporazumom predviđa formiranje „Kontrolnog tela“, koje bi trebalo da ima ovlašćenja u odnosu na državne organe i nosioce javnih ovlašćenja.

Ceo komentar dostupan je na sajtu TS, u [prilogu](#).

Mediji

Sporne tačke referendumske kampanje

Peščanik, 22. novembar 2021.

Brzinsko donošenje novog Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi donosi nam pravila o referendumske kampanji koja su po prvi put uređena, ali na veoma problematičan način.

Sofija Mandić je dobro [objasnila](#) mnoge razloge zbog kojih je predlog Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi sporan i koje kvazi-argumente je Vlada Srbije koristila da bi objasnila pojedine promene (cenzus, obaveznost, glasanje u posebnim situacijama, biračko pravo). Relevantne organizacije civilnog društva su već [objasnile](#) zašto je proces donošenja ovog akta bio nedemokratski, a „žaljenje“ Venecijanske komisije zbog zadocnelih izmena [ostaje](#) u senci njihovog uglavnom pozitivnog mišljenja o zakonskom tekstu.

Ništa manje sporno, kao što će se sasvim sigurno [pokazati](#) već u decembru i januaru, jeste pitanje referendumske kampanje.

Obaveštavanje građana

Potencijalno dobra novina u Zakonu jeste obaveza obaveštavanja građana o čemu se uopšte odlučuje. Ta informacija „treba verno i u jednakoj meri da odražava stavove strana koje se zalažu za različite odgovore na referendumsko pitanje“. Venecijanska komisija je svojim komentarima uticala da se pravila u vezi sa obaveštavanjem građana poprave. U septembarskom [mišljenju](#) oni su ukazali (slično kao i [domaće](#) organizacije civilnog društva) da je neprimereno da građane o referendumu obaveštava Vlada Srbije (i slični organi na drugim nivoima), pa će sada to biti posao Republičke i drugih izbornih komisija. Takođe je produžen i rok da se utvrdi tekst obaveštavanja (20 dana od dana raspisivanja referenduma), ali nema roka za njegovo dostavljanje.

RIK će obaveštenje doneti kao *akt*, nejasno koje vrste. Pošto Zakon o referendumu ne daje pravo prigovora niti žalbe protiv tog akta, postojaće jedino mogućnost njegovog osporavanja kroz upravni spor. Međutim, iako za tim očigledno postoji potreba, veoma je upitno da li bi Upravni sud bio obavezan da takav upravni spor razreši u kratkom roku, shodnom primenom izbornih propisa.

Mnogo stvari može krenuti po zlu u vezi sa ovim obaveštenjem. Pre svega, nema nikakvih pravila o tome koje sve izvore RIK mora konsultovati da bi utvrdio koje su to „strane“ koje se zalažu za, a koje protiv

referendurnskog predloga. Nije, na primer, propisan postupak u kojem bi RIK prikupljao takve stavove od zainteresovanih političkih subjekata, udruženja, naučnih institucija ili *ad hoc* organizovanih grupa građana. Nije čak predviđena ni obaveza da se konsultuju svi oni subjekti koji su najavili da će voditi referendurnsku kampanju. Čak i kada bi RIK prikupio sve raspoložive informacije, nedostaje postupak u kojem bi se utvrdilo da li su različiti stavovi verno preneti u obaveštenje za građane.

Velike dileme u primeni ovog pravila, i još veći prostor za manipulaciju, postoje kod odabira relevantnih stavova koji će biti uvršteni u obaveštenje komisije. Imajući u vidu da je propisana obaveza da se obaveštenje dostavi na kućne adrese i prevede na jezike nacionalnih manjina koji su u službenoj upotrebi, logično je pretpostaviti da ono neće biti velikog obima i da stoga neće biti moguće da se prenesu svi izneti razlozi za i protiv, a pogotovo ne analize u kojima se obrazlažu takvi stavovi (na primer zašto su nova ustavna rešenja o izboru sudija i tužilaca bolja ili lošija od postojećih). Da stvar bude komplikovanija, zainteresovane strane mogu biti i za i protiv referendurnske odluke iz veoma različitih razloga, pa bi suštinski trebalo obezbediti jednakost u predstavljanju ne samo po liniji za/protiv, već i u okviru svake od tih kategorija.

Na kraju se lako može dogoditi da neki bitni stavovi ne budu uopšte predstavljeni, ili da ne budu predstavljeni verno. Druga opasnost na vidiku jeste da se ključni argumenti protivnika predloga koji je pred građane iznela vlast relativizuju ili makar da se ozbiljne i argumentovane kritike učine manje vidljivima, na primer tako što bi vlast dala nesrazmerno mnogo prostora organizacijama i grupama koje se njenom predlogu protive iz nekih bizarnih ili već na prvi pogled neutemeljenih razloga.

Predstavljanje predloga kao referendurnska kampanja

Član (27) o referendurnskoj kampanji je takođe popravljen na osnovu mišljenja VK, ali ne dovoljno. Ovo je jedna od odredbi koje moraju biti promenjene, makar u poslednji čas, jer bespotrebno i nelegitimno sužavaju prostor za demokratski dijalog. Naime, pored stvari koje nesumnjivo jesu referendurnska kampanja (na primer podela reklamnog materijala radi pozivanja građana da se na referendumu izjasne za ili protiv), na spisku su se našle i „aktivnosti koje sprovodi organizator referendurnske kampanje... u svrhu javnog predstavljanja referendurnskih predloga“.

Primera radi, koalicija prEUgovor je 10.11.2021 [organizovala](#) diskusiju o [planiranim](#) ustavnim promenama. Predstavnici 4 relevantne nevladine organizacije – Društva sudija Srbije, Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca, Komiteta pravnika za ljudska prava i Transparentnosti Srbije, kao i Saveta za borbu protiv korupcije [iznosili](#) su svoja viđenja o tekstu, u kontekstu [obaveza](#) Srbije iz Poglavlja 23 pregovora sa EU. Diskutanti su predstavljali i ocenjivali pojedina rešenja, ne ubeđujući ikoga da na referendumu treba da glasa za ili protiv njih. Da je ova diskusija organizovana 20 dana kasnije bila bi nedopuštena! Naime, skup je organizovan u okviru projekta koji [finansira](#) inostrani donator. A pravila o finansiranju referendurnske kampanje izričito zabranjuju prikupljanje sredstava od stranih država, stranih fizičkih i pravnih lica. Takva zabrana ima smisla kada je stvarno reč o referendurnskoj kampanji (ubeđivanju građana da treba da se izjasne za ili protiv), ali svakako ne za ono što u stvari nije nikakva kampanja, već rasprava o pitanju o kojem se odlučuje.

Inostrani donatori na stranu, ovako široko postavljena definicija „referendumske kampanje“ obeshrabruje organizovanje debata i na drugi način. Svako ko bude želeo da organizuje stručnu debatu o pitanju o kojem se odlučuje na referendumu bi imao status „organizatora referendumske kampanje“, pa bi morao da otvara poseban račun za njeno finansiranje i da podnosi izveštaj Agenciji za sprečavanje korupcije, čak i kada su uložena sredstva minimalna a pristup temi u potpunosti izbalansiran. Štaviše, stručnu debatu o ustavnim promenama uopšte ne bi mogle da organizuju neke institucije koje su po prirodi svog posla pozvane da to učine, na primer Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu ili Institut za uporedno pravo. Naime, organizator referendumske kampanje, između ostalih, ne može da bude ni javna ustanova. Tako bi i neki novi profesor Mihajlo Đurić bio lišen mogućnosti da [govori](#) o „smišljenim smutnjama“ u vezi sa ustavnim amandmanima na matičnom fakultetu.

Pozivanje na učešće

Izričito je navedeno da se referenduskom kampanjom ne smatra „pozivanje građana da učestvuju na referendumu“. Primenom *argumentum a contrario* dolazimo do zaključka da bi pozivanje na bojkot referenduma predstavljalo kampanju, iako ni jedno ni drugo ne potpada pod definiciju referendumske kampanje. Zakon se ne bavi rešavanjem mogućih spornih pitanja – ukoliko bi neko od organizatora referendumske kampanje smatrao da je kampanja drugog subjekta kojom se poziva na glasanje samo prividno neutralna, ne bi imao kome da iznese svoj prigovor.

Zabrana obećavanja ili davanja sredstava i pomoći

Novi zakon će izričito zabraniti da se građanima radi ubeđivanja obećavaju ili daju bilo kakva materijalna sredstva iz privatnih i javnih izvora, ili neki vid nematerijalne pomoći. Ipak, svojevrsni vid takvih obećanja je već [počeo](#), istina ne za ustavni, već za najavljeni „litijumski“ referendum i pre nego što je raspisan.

Javni funkcioneri

„Javni funkcioneri ne mogu u tom svojstvu, niti u situacijama u kojima se nalaze povodom vršenja javne funkcije, voditi referendusku kampanju niti mogu u svojstvu javnog funkcionera učestvovati u aktivnostima organizatora referendumske kampanje“ – glasi jedna od odredaba koja je popravljena na osnovu predloga koje je Transparentnost Srbija [uputila](#) Ministarstvu. Međutim, nije prihvaćen predlog da o slučajevima kada funkcioneri prekrše pravila Agencija mora da donese odluku u roku od 5 dana, iako takvo pravilo već postoji kad je reč o izbornoj kampanji.

Finansiranje iz budžeta – načelno zabranjeno, a moguće na mala vrata

Finansiranje referendumske kampanje iz javnih izvora je zabranjeno, ali ta zabrana nije dosledno sprovedena. Za razliku od izborne kampanje, ovde nema budžetskih dotacija ni za političke stranke, ni za druge organizatore kampanje (na primer preduzeća, *ad hoc* grupe građana, udruženja, verske zajednice, sindikati). Kako je već rečeno, i državnim organima je zabranjeno da vode svoje kampanje u vezi sa referendumom. To je veoma bitno i dobro, pogotovo kada se setimo skandalozne odluke Vlade iz 2006. da građane o njihovom trošku ubeđuje da podrže promenu Ustava preko TV i novinskih oglasa i bilborda

u vrednosti od oko 1,2 miliona evra (kad već kudim tu Vladu, red je da se istakne da je podnet detaljan račun o tim troškovima, koji se više ne može pronaći na sajtu Vlade, ali je [sačuvan](#) na sajtu TS). Pred ustavni referendum od pre 15 godina Vlada je takođe iz budžetske rezerve velikodušno [donirala](#) parlamentarnim strankama još blizu 2 miliona evra (150 miliona dinara), bez ikakvog pravnog osnova, i obaveze polaganja računa, a srazmerno broju poslanika. Po toj srazmeri, protivnici ustavnog predloga su dobili tek oko 1,2% ukupne sume. U praksi, novac je velikim delom uložen u izbornu kampanju koja je usledila nekoliko meseci kasnije, mada su ga neke stranke i vratile ili se žalile da nisu dobile sve.¹

Finansiranje referendumske kampanje iz budžeta bi bilo gotovo nemoguće izvesti na pravičan način, imajući u vidu da broj subjekata koji bi vodili takvu kampanju može biti veoma velik, te da oni ne pripadaju nužno istom taboru, čak i kada se zalažu za isti odgovor na referendumsko pitanje. U svakom slučaju, izvesno je da ne bi bilo pravično da se (parlamentarne) političke stranke privileguju (kao što je učinjeno 2006) u odnosu na sve druge subjekte zainteresovane za ishod referenduma. Međutim, na kraju će ipak biti tako, ali na posredan način.

Ministarstvo državne uprave je u [nacrtu](#) zakona iz jula 2021. dalo dosledan predlog – da političke stranke, kada finansiraju referendumsku kampanju, ne smeju da koriste novac koji su dobile iz budžeta za druge namene (finansiranje redovnog rada, finansiranje izborne kampanje). To rešenje je, nažalost, napušteno, i to zbog preporuke Venecijanske komisije. Komisija je s pravom ukazala da će biti teško da se utvrdi poreklo stranačkog novca, ali je preporučila da se zabrana ukine i bila zadovoljna što je tako i učinjeno. Postojala je mogućnost da se umesto ukidanja ova zabrana [precizira](#) kriterijumima za utvrđivanje porekla novca. Pošto stranke koje su zastupljene u Narodnoj skupštini Srbije svakog meseca dobijaju iz budžeta oko 100 miliona dinara, očigledno je da će građani Srbije dobiti još jednu priliku da plate sopstveno uverenje da treba da podrže referendumski predlog.

Ko ne može da vodi kampanju – nelogična ograničenja

Zakon zabranjuje nekim pravnim licima da vode i finansiraju referendumsku kampanju. Spisak je modifikovana verzija onog koji važi za finansiranje izborne kampanje. Neke zabrane su nelogične. Između ostalog, preduzeća koja proizvode akcizne proizvode (kafa, nafta, alkohol, cigarete) ne bi mogla da vode i finansiraju kampanju, ne samo u vezi sa pitanjima od opšteg društvenog značaja, već ni onda kada se na referendumu odlučuje o stvarima od njihovog neposrednog interesa (na primer zabrana pušenja, zabrana točenja alkohola nakon 22.00).

Hoće li biti moguće kontrolisati finansiranje?

Pravila o finansiranju kampanje, izveštavanju i kontroli su uređena na sličan način kao i za izbore (prikupljanje i trošenje sredstava sa posebnog računa, podnošenje izveštaja Agenciji za sprečavanje korupcije, kontrola od strane Agencije). Postoji i jedna korisna dopuna – račun za finansiranje kampanje mora se zatvoriti pre podnošenja izveštaja, što bi za posledicu trebalo da ima izmirenje svih troškova najkasnije 30 dana nakon kraja kampanje, dok nakon izbora partijama često ostanu dugovi.

S druge strane, neka pravila o kontroli finansiranja kampanja ovde neće biti primenjena. Za monitoring finansiranja izborne kampanje Agencija ima pravo na dodatna sredstva, a ovde ne. Namerno skrivanje porekla i obima sredstava za finansiranje izborne kampanje povlači sa sobom krivičnu odgovornost, dok su za kršenje pravila o referendumskoj kampanji propisani samo prekršaji. Postoje i brojne druge situacije u kojima može biti itekako sporno da li je „shodna primena“ Zakona o finansiranju političkih aktivnosti dovoljna.

U vezi sa ovim propustom naročito treba naglasiti da za njega Venecijanska komisija ne snosi odgovornost, i pored toga što je dala pozitivno mišljenje o zakonu. Naime, Komisija je naglasila da predmet njihove analize uopšte nisu bile odredbe drugih zakona koje utiču na primenu pravila o referendumu. Pošto nije bilo preporuka, srpski zakonodavci su to razumeli kao signal da ni oni ne treba da proveravaju kako će funkcionisati shodna primena pravila. Za sada se o tome ne oglašava ni Agencija za sprečavanje korupcije, na čiji rad će krnja pravila imati najviše uticaja.

Poseban apsurd Vladinog predloga zakona jeste to što je za izradu akta kojim će biti propisan sadržaj izveštaja o finansiranju referendumске kampanje određen rok od tri meseca (očekivano: najranije 26. ili 27. februara 2022). S druge strane, ako ustavni referendum bude bio održan 16. januara, rezultati će biti utvrđeni verovatno pre 20. januara, pa će rok koji organizatori referendumске kampanje imaju da podnesu izveštaj o finansiranju isteći oko nedelju dana pre nego što budu uopšte znali o čemu i na kojem obrascu treba da izveste!

Reč-dve o narodnoj inicijativi

Koliko god bile sporne norme o referendumu i referendumskoj kampanji, problemi sa ovim predlogom zakona su daleko veći kada je reč o narodnoj inicijativi. Jedino što ovo pitanje, zbog velike senke ustavnog referenduma, trenutno nije u fokusu. Jedno od tih pravila čini ovaj zakon neustavnim. Građani, koji do sada nisu morali ništa da plaćaju da bi koristili svoje ustavno pravo i podneli narodnu inicijativu, sada su izloženi troškovima overe (oko 10 hiljada evra za overu 30.000 potpisa, koliko treba kada je reč o zakonima). Ta suma je velika za inicijativni odbor, a podnošljiva ako bi svaki potpisnik iz svog džepa izdvajao 40 dinara. Međutim, nije stvar ni u 1,2 miliona, ni u 40 dinara, već u principu – ako su građani svoje ustavno pravo upražnjavali bez naknade, uvođenje takse efektivno sužava taj dostignuti nivo ljudskih prava, a to Ustav zabranjuje.

Na stranu i principi – overa potpisa za narodnu inicijativu je jednostavno suvišna, predstavlja samo maltretiranje za građane, pa čak i za javne beležnike. Naime, skupštine će na kraju odlučivati o narodnoj inicijativi prema tome da li je poslanicima i odbornicima prihvatljivo ono što u njoj piše, bez obzira na to da li je svaki podatak iz lične karte potpisnika pravilno upisan (što bi trebalo da obezbede overitelji).

Nemanja Nenadić [za Peščanik](#)

